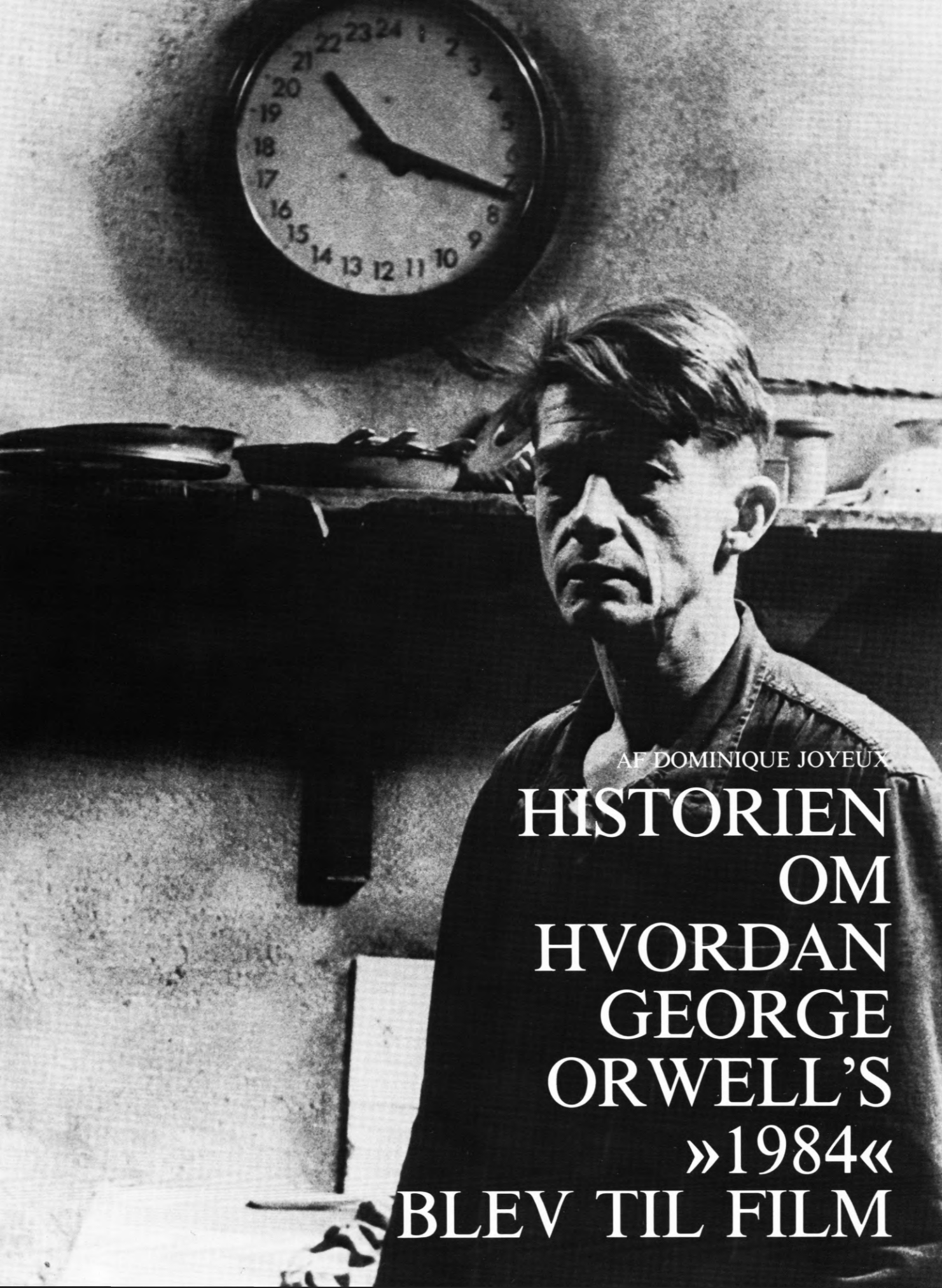

AF DOMINIQUE JOYEUX

HISTORIEN
OM
HVORDAN
GEORGE
ORWELL'S
»1984«
BLEV TIL FILM

– OG ET INTERVIEW MED JOHN HURT

Det lykkedes mig at få et interview med John Hurt før filmen havde premiere i London, i september måned.

Men historien om hvordan Orwell's »1984« blev til en film begynder med en tilfældig bemærkning for et års tid siden...

... Over en frokost i en London restaurant sidste år i oktober, talte instruktøren Michael Radford med sin producent Simon Perry. Og for lige at introducere Michael Radford, kan jeg nævne, at hans film »Another Time, Another Place« (kun vist i Danmark på Filmmuseet) har vundet adskillige priser rundt om i Europa og at der verserer en historie om den som engelske film *aficionados* holder meget af. Den drejer sig om Godards syn på »Another Time, Another Place«: Godard blev for nogle måneder siden af en repræsentant for et engelsk fjernsynsselskab spurgt om han kunne tænke sig at lave en dokumentarfilm om engelsk film og engelske instruktører. Godard afslog med den begrundelse, at man umuligt kunne lave en sådan film eftersom englænderne ikke have nogen som helst idé om at lave virkelige film. De kunne kun fortælle historier.

Hurtigt spurgte manden derpå Godard, om han så ikke kunne lave en dokumentarfilm om hvorfor englænderne *ikke* kan lave film. Dette forslag lød mere acceptabelt og Godard bad derfor om tid til at overveje.

Nogle uger senere blev Godard mindet om projektet og det forlyder at telegrammet, han sendte, lød som følger:

»Kan ikke længere lave en dokumentarfilm om hvor umulige englænderne er til at lave film. Stop. Har lige set »Another Time, Another Place«.

Men tilbage til Radford. Han nævnte altså for producenten Simon Perry, at han altid havde kunnet tænke sig at lave en film over Orwell's »1984«. Men han mente, at muligheden for at lave en film over bogen og lade den komme i selve året, var så nærliggende en idé, at der måtte være en eller anden, et eller andet sted, der allerede var i gang med et sådant projekt. Det mente Perry nu ikke var tilfældet. Han havde i hvert fald hverken læst noget om det i sine fagblade eller hørt det hvisket i filmkredse.

Efter frokosten gik Perry derfor hen for at undersøge hvor rettighederne befandt sig, og han opdagede, at de, syv dage før Mrs. Orwell's død, var blevet solgt til en Chicago-sagfører ved navn Marvin Rosenblum.

Sidst i oktober svarede Rosenblum på Perrys forespørgsel om mulighederne for at filmatisere bogen, at han havde fået skrevet et meget dårligt manuskript, men at han allige-

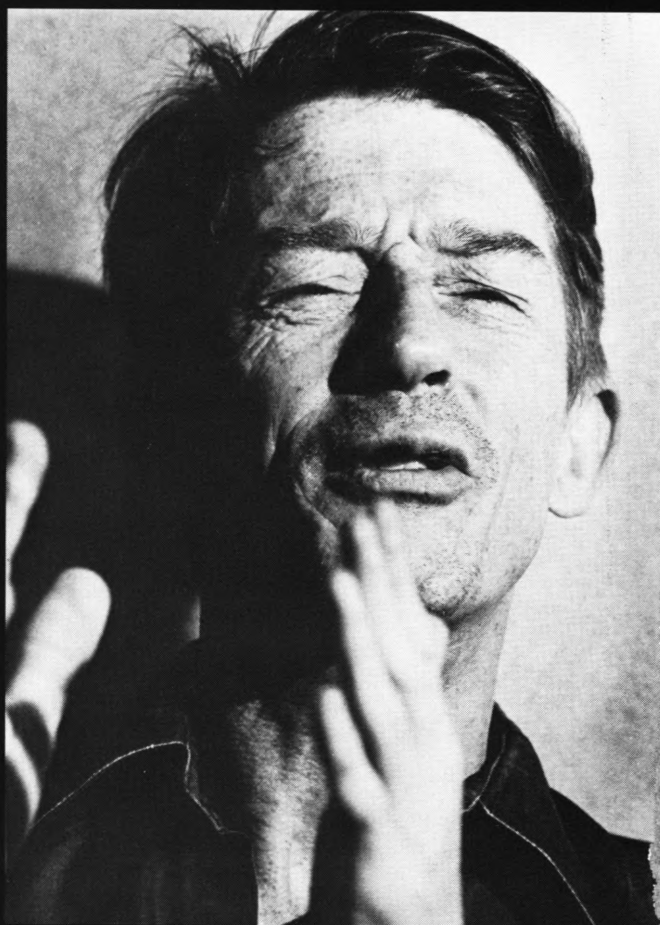

Foto: MARK CAIRNS.

vel tøvede noget med at sælge rettighederne igen. Folk som Francis Ford Coppola var interesserede, men de ville lave en stor science-fiction film ud af romanen, og Rosenblum havde lovet Orwell's enke, at hvis »1984« nogensinde skulle filmatiseres, så skulle det være i en udgave, der lå så tæt på George Orwell's original, som muligt.

Da Radford og Perry hørte dette, sendte de en video af »Another Time, Another Place« over til Rosenblum, som så den og – med John Hurts ord »*was absolutely ecstatic*«. Han telegraferede tilbage og meddelte, at hvis de kunne skrive et manuskript og finde tilstrækkeligt med penge til omkring jul, så ville han gå ind i produktionen og levere gratis filmatiseringsrettigheder.

Skyndsomst drog Radford så afsted til sin lejlighed i Paris for at skrive en drejebog, mens Perry blev i London og forsøgte at rejse pengene. En af dem han opsøgte var skaberen af pladeselskabet »Virgin Records« Richard Branson, der syntes vældigt godt om ideen. Og i løbet af januar måned havde man fået de nødvendige penge og kunne indlede forberedelserne til filmen. I marts begyndte selve optagelserne og den færdige film var klar til distribution i september. Elleve måneder tog det kun fra ideen blev undfanget til hele filmen var lavet. Hvilket må være noget af en rekord for en film med et multi-million pund budget.

At høre John Hurt tale om »1984« var ligesom at høre et menneske fortælle om dets indtryk fra en rejse til et fantastisk, fjerntliggende land. En entusiastisk lobhudling af et sted, som kun få kender, men som han er sikker på at folk vil overgive sig til, når de først har set det.

– Jeg ved at bogen rørte mig dybt, da jeg læste den som sekstenårig, i 1956. Jeg fandt det let at identificere mig med Winston eftersom jeg selv stammer fra Nordengland, som kan være et meget beklemmende område. Også jeg måtte træffe beslutninger ligesom Winston: Hvordan kunne jeg komme væk fra det skrækelige sted? Hvordan skulle jeg kunne det, når jeg ikke engang vidste hvad jeg ville eller hvad jeg kunne. Det eneste jeg vidste var, at jeg ville væk. Det forekom at være en fuldstændig urealisabel drøm.

For Winston var det åbenbart lidt anderledes. Han vidste, at det var sket med ham i det øjeblik, han tænkte på at flygte. Han havde begået »thoughtcrime« – tankekriminalitet. Ved at ønske at flygte og ved at ønske at ændre sit liv, havde han underskrevet sin egen dødsdom – hvilket imidlertid ikke gør hverken bogen eller filmen deprimerende. Begge steder er det nemlig muligt for Winston at sige, hvad der er nødvendigt for ham, selv om han står over for sin undergang.

»1984« er en fantastisk, moderne tragedie. Winston er et menneske, der fra starten er peget ud som individ, ligesom i »Lear« og »Hamlet«. Det er ren tragedie, og Winstons fald er uundgåeligt. Men jeg finder det ikke deprimerende af den simple grund, at man kan lære så meget af historien i »1984«.

Det var Michael Radford, der bad mig spille Winston. Og jeg synes det er heldigt, at rollen kom til mig på et tidspunkt, hvor jeg har den rigtige alder. Vi er nogenlunde lige gamle i bogen og i det virkelige liv. Winston er en af de få roller jeg kunne finde på at betale for at få, og jeg har været dobbelt heldig ved at skulle spille den i en film af Michael Radford. Jeg har ventet tyve år på at få lov til at arbejde sammen med en instruktør som ham. Når jeg skal arbejde med en instruktør, er jeg mere interesseret i at få en allieret end i at få en dommer. Jeg kan faktisk næsten ikke

arbejde sammen med en dommer. Sådan foregår det jo i Amerika med denne *Big Daddy*, der mener, at kameraet har to sider: Deres side og Vores side – og *never the two shall meet!*

Med virkelig gode instruktører sker sådan noget aldrig. Det jeg er interesseret i er ærlighed. Og det har Michael Radford til overflod.

Et andet plus var at arbejde sammen med Richard Burton. Jeg erindrer at have set ham spille Hamlet i *the Assembly Rooms* i Edinburgh, da jeg var tretten år. Jeg husker det som en meget stor præstation. Det var første gang, jeg havde set nogen på en scene med så megen *økonomi* og et sådant *nærvær*.

Da jeg mødte ham i virkeligheden, i forbindelse med filmen, viste han sig at være helt anderledes end det jeg havde forventet. Jeg gik ud fra – således som man jo måtte tro det af pressens omtale af ham – at han var meget vildere. Måske skyldtes det hans kone Sally, men i hvert fald opførte han sig eksemplarisk. Hans entusiasme udsprang også af hans tro på filmen. Ligesom mig havde han altid ønsket at spille med i »1984«, og han gjorde det – så vidt jeg ved – for en gage, der lå langt, langt under hans sædvanlige pris.

Jeg lærte ikke – som folk altid tror – noget af ham med hensyn til skuespiller-teknik. Han er nemlig ikke en af dem, man lærer af. Man kan ikke lære noget af Brando, man kan ikke lære noget af James Dean og man kan altså heller ikke lære noget af Burton. De er hvad de er, og det, de kan, er umuligt at lære.

Der har selvfølgelig allerede været snakket om Oscars i forbindelse med »1984«, men det betyder virkelig intet for mig hvis jeg skulle gå hen og få en sådan pris. På den anden side, så forekommer det mig, at mennesker er så overordentlig glade for belønninger – altså er det meget smigrende at få en. Jeg ville derfor nok gøre som Sir Ralph Richardson anbefalede: Vær glad én dag og se så at komme videre med resten af dit liv.

Hvis man vinder en Oscar, hjælper det naturligvis en til at få de roller, man gerne vil have. Det får folk til at lægge mærke til en, men det er også farligt. Det hjælper til at få roller i kæmpebudget-film, som man egentlig slet ikke ønsker at medvirke i, og i hvilke man oven i købet bliver *miscasted* og tilmed kun fungerer som en lille del af hele kagen.

En Oscar kan skaffe én en formue, men den sørger ikke for at få en million-dollar film til at lette, hvis publikum ikke bryder sig om den. Og en Oscar kan faktisk gøre det sværere at få gode roller, fordi alle forestiller sig at man så er mere besværlig, dyrere, og at ens laster efterhånden får overtaget, hvilket jo er en ganske forståelig frygt, set fra en producents synspunkt.

Jeg prøver at bevare et filosofisk greb om tingene. »Det er en klog mand, der ingenting ved«. Hvad mig angår, så er hver ny film begyndelsens begyndelse. Lige gyldigt hvad man tidligere har lavet, så betyder det ikke særligt meget bortset fra måske at give én et vist mål selvtillid. Men også dette er begrænset. Intet af det jeg har lært ved at forberede mig til rollen som Winston Smith i »1984« vil kunne hjælpe mig i min næste film.«

Et sidste spørgsmål. Vil John Hurt stadig være skuespiller om tyve år?

»Hvis jeg lever, så vil jeg – hvis nogen kunne tænke sig at bruge mig. Helt ærligt, så er jeg temmelig sikker på at jeg stadig vil spille om tyve år – om jeg så skal spille for mig selv.«

Oversat af Jan Kornum Larsen.

